

Disketten

DIS-Västs medlemstidning

Nr 2 År 2019

DIS-Väst till havs

Mer om Släktforska till havs
på sid 14.

DIS-Väst

DISKETTEN, Medlemstidning för DIS-Väst en regionförening till DIS, Föreningen för datorhjälp i släktforskningen
Org nr: 857208-8691
www.dis-vast.o.se
Adress:
c/o Ylva Amberntsson
Persikogatan 126, 426 56 Västra Frölunda
Tel. 031-29 01 86

Innehåll

Ordförande har ordet	2
Redaktörens spalt	3
Olycksfallsförsäkring	3
Bli medlem i DIS-Väst?	3
Släkten Billingdahl	4
Navnetraditioner i Norge	9
Pysling eller-männing	11
Släktforskare blir brottsbekämpare	15
På besök i Vadstena	17
Göteborgsbilder	18
Härligt Härön, vilken sida!	18
Medlemsinformation	19
Medlemsmöte 25 maj	20

Ordförande har ordet

Hej.

När detta här skrivs är bara timmar kvar av denna härliga påsk. Med detta härliga väder, så har det inte blivit någon forskning. Men trädgården har blivit fin. Även solbrännan.

Vi var några som var med på Stena Lines resa "Släktforska till havs". Förhoppningsvis återkommer detta uppskattade evenemang.

Vi är några i styrelsen som fått förmånen att gå en tvådagars kurs i

Word Press som vi hoppas ska göra att vår hemsida ska få ett uppdaterat utseende.

Det som vi nu ser framemot är medlemsmöte på Mellby bygdegård utan för Lidköping med Fyrsällskapet. Mer om detta på annat ställe i tidningen.

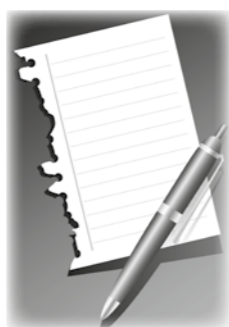
Vi tar väldigt gärna emot förslag på tider och dagar när vi ska ha öppet i lokalen för att ni medlemmar ska kunna komma och använda våra datorer för egen forskning.

Hoppas att ni får en härlig sommar med en och annan utflykt till något ställe där förfäder levde eller verkat. Om ni vill dela med er av detta tar vi gärna emot en liten berättelse till tidningen.

*Många hälsningar från
er ordförande Ylva*

Besök oss i Föreningen DIS monter på Släktforskar- och DACARNA i Borås. DIS-Väst kommer att ha en liten hörna av DIS monter där vi kommer att visa upp vad vi har tänkt oss till hösten vad det gäller temakvällar och andra spännande aktiviteter. Kom gärna förbi och säg hej mellan föreläsningarna och shoppingen i montrarna. Den allra senaste informationen finns på : <https://sfd2019.se/> och det kommer även finnas på Föreningen DIS hemsida.

Manusstopp Disketten Disketten nr 3 år 2019 är den 31 juli 2019.
Skickas till: disketten@hotmail.com

Hälsningar redaktören

DISKETTEN

ISSN 1404-0387
Ansvarig utgivare: Ylva Amberntsson
Redaktör: Christina Claeson
E-post: disketten@hotmail.com

Redaktionen förbehåller sig rätten att ändra eller lägga till i texterna. Tidningen redigeras i InDesign. Texterna mailas som Word-dokument eller som en textfil, bilder i jpg-format. Omslagsbild: DIS-Väst till havs, foto DIS-Väst.

Redaktörens spalt

Kunskapsinhämtning är trevligt men det kan ibland bli lite huvudbry. Kursen i Wordpress som tre av oss i styrelsen fick möjlighet att gå på gav oss ett och annat att fundera på. Wordpress har en fruktansvärd massa mallar att välja på, vilken passar för just vår förening? Sedan var

det en ny sida för de som administrerar sidan, mer att lära sig. Slutligen tror jag att vi har fått till en hyfsad bra grund att stå på. Vi behöver bara ta lite fler beslut först.... Kul hade vi och kursledaren Ola var väldigt kunnig.

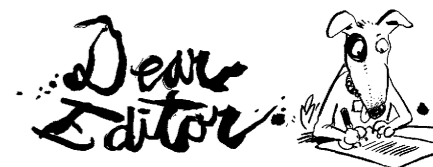
Nu är det visst något som heter EU-val också, vilka ska sitta i EU parlamentet framöver? Fler frågor, och inte så mycket information i brevlådan om detta. Ännu kanske skall tilläggas.

Ni som är medlemmar i DIS har väl tagit beslutet att ladda ner Disgen 2019, Nya notistyper samt möjligheten att komma till källan i till exempel ArkivDigital; om aid, eller motsvarande för Riksarkivet är inlagt, eller att kunna spela upp en ljudinspelning är nya spännande funktioner.

Lite statistikfunktioner för den som gillar det mm. Testa och prova nyheterna! Själv skall försöka få till en riktigt bra Google Earth presentation av några av mina anfäder som flyttade runt en del.

Det fina vårvädret gör det emellertid lite svårt att sitta inne, den skira grönskan och all blomprakt, pollen till trots, är så härligt att promenera omkring i.

Christina Claeson

Olycksfallsförsäkring

Föreningen har en olycksfallsförsäkring som gäller för alla medlemmar vid besök i våra lokaler och på våra andra aktiviteter.

Hälsningar Styrelsen för DIS-Väst

Bli medlem i DIS-Väst?

Medlemskap i vår förening kostar 90 kronor per år, 45 kronor per år för familjemedlemmar och förutsätter att man även är medlem i riksföreningen, DIS.

Familjemedlemskap är praktiskt, då får den nye medlemmen ett eget medlemsnummer och inloggningsmöjlighet till Disbyt.

Du tecknar medlemskap via DIS hemsida: <https://www.dis.se/medlem>

Slakten Billingdahl

En spännande utredning utförd av Jan Inge Friberg

Billingdahl, Laurentius (Lars)

Komminister i Varv. Död 1740-12-23 i Varv (R) (Skara stifts herdaminne). Gift med Scarén, Maria. Född beräknat 1685 i Skara domkyrkoförs (R). Död 1744 i Händene (R) (C2 1719-1766 sid 228). Begravd 1744-05-25.

Maria var, enligt Skara stifts herdaminnen, sadelmakardotter från Skara. Två bröder blev präster, Johannes Scarén, som blev kyrkoherde i Varv och kollega med maken Laurentius, samt Henrik Sopijs, som var armépräst. Henrik föddes i Skara, student i Åbo 1692, prästvigd 1703, armépräst 1704, tillfångatagen 1708 vid Poltava, vistades 14 år i Sibirien och återkom 1722. Han sökte många tjänster, men erhöll aldrig någon (Skara stifts herdaminnen). Enligt patronymikon för brodern Johannes bör Marias faders förnamn vara Johan. Marias efternamn Scarén är sannolikt taget efter brodern Johannes efternamn. Marias make Laurentius och hennes broder Johannes, vilka båda var präster i Varv, begrovs samtidigt i december 1740.

Under Marias nådeår, då hon fick bo kvar efter makens död, gifte sig äldsta dottern Rebecka och Maria med de yngre barnen flyttade till dottern och hennes make Töres Billbeck. Dottern Rebecka dog i mars 1744 och Maria själv i maj samma år. I dödboken är hon noterad som "Begravd 1744 25/5 Matrona Scarén Maria, 59 år". Skara Stifts Herdaminne af Joh. W. Warholm, 1871. Hvarfs församling: "Komminister Laur Billingdahl född i Bustorp på Billingen, Häggums fs, stud i Lund 1708, prästvigd 1712 "Emedan han, ehuru mycket svag i examen, har goda prestegåfvor och haft ven. conc. i Skåne" pred i Händene s.å., komminister här 1721. Död 23 dec 1740. Då kyrkoh Scarén nyss förut aflidit, inträffade det

ovanliga, att båda församlingens prester blefvo på en gång begrafne. Gift med Maria Scarén, sadelmakardotter från Skara och syster till Kyrkoh Johan S härstädes. Sonen Jacob, född i Händene, stud i Lund 1742, blef frälseinspektör. Laurentius blev student i Lund 1708, inskriven vid Vestgöta Nation som nr 196 (Vestgöta Nation i Lund 1683-1910 av Carl Sjöström, Lund 1911). Lars Billingdahl var bördig från "Bustorp på Billingen", sannolikt gården Bustorp i Norra Kyrketorp eller Häggums församlingar". I födelseböckerna för Jacob och Christina i Händene är faderns förnamn eller moderns namn ej angivet. Fadern kallas Herr Billingdahl. Födelsebok saknas för Händene 1699-1718, födelsebok saknas för Varv 1706-1749 samt dödbok saknas för Varv 1706-1746.

Barn:

Billingdahl, Rebecka.

Född beräknat 1718 (Dödboken). Död 1744 i Händene (R) (C2 1719-1746 sid 227). Begravd 1744-03-30. Gift 1741-11-10 i Händene (R) (C2 1719-1746 sid 200) med Billbeck, Töres. Frälsefogde, gästgivare. Född beräknat 1697 (Dödboken). Död 1767-11-25 i Händene (R) (C3 1766-1804 sid 57).

Billingdahl, Jacob

Se tabell 2

Frälseinspektör, visitör, tullskrivare. Född 1719 i Händene (R) (C2 1719-1756 sid 151). Död 1765-03-28 i Åmål (P) (Åmål stadsfs E1 1736-1803 sid 529).

Billingdahl, Christina

Född 1721 i Händene (R) (C2 1719-1756 sid 154). Döpt 1721-05-08. Död 1782-02-08 i Kråkelund, Händene (R) (C3 1766-1804 sid 68)

Gift 1:0 1744-06-24 i Händene (R) (C2 1719-1746 sid 200) med Rosenström, Sven. Soldat.

Gift 2:0 1761-03-25 i Händene (R) (C2 1759-1766 sid 202) med Rundqvist, Anders. Soldat.

Född 1735-03-07 i Broddetorp (R) Vid vigseln var Anders soldat och Stina soldatänka från Kråkelund.

Källor:

Mantalslängd Skaraborg 1743 Händene sid 468 Händene Stomgård Mantalslängd Skaraborg 1744 Händene sid 530 Händene Stomgård Händene AI:1 1775-1802 sid 7, 17

Billingdahl, Maria

Född 1728 (Dödboken).

Troligtvis född i Varv, men födelsebok saknas för aktuella år. Enligt dödboken 22 år och 6 månader, dvs född på hösten 1728. Död av håll och stygn 1751-04-25 i Kärda (F) (C2 1744-1794 sid 242).

Gift 1747-12-01 i Synnerby (R)(C2 1738-1797 sid 363) med Tingström, Bengt. Inspektör.

Född 1720 (Kärda (F) (AI:1 sid 70). Död 1794-08-22 i Nabben, Forsheda (F) (C2 1758-1831 sid 345)

Källor:

Skallmeja AI:1 1746-1761 sid 16

Billingdahl, Jacob

Tabell 2 Från tabell 1

Frälseinspektör, visitör, tullskrivare. Född 1719 i Händene (R) (C2 1719-1756 sid 151). Döpt 1719-09-16. Död 1765-03-28 i Åmål (P) (Åmål stadsfs E1 1736-1803 sid 529). Begravd 1765-04-05. Bouppteckning Åmål rr F II a 2 nr 1357: "1765 den 12 juni

tullskrivaren herr Jacob Billingdahls änka Madam Catharina Charlotta Bröjer att förrätta bouppteckning efter dess man hwilken 28 dennes april med döden avlidit och efter sig lämnat 4 omyndiga barn, söner Jonas

och Lars samt dottrarna Ulrica och Charlotta, för hwilka modern som

Jacob blev student i Lund 1742, inskriven vid Vestgöta Nation som nr 404 (Vestgöta Nation i Lund 1683-1910 av Carl Sjöström, Lund 1911). 1742 30/9 Jacob Billingdahl W Gotthus, comministri peroeciae Hvarf filius, 22 annorum, itidem ex gymnasio Scarensis testimonio munitus accessit (Lunds universitetsmatrikel 1732-1830). I födelseboken för dottern Maria Christina 1743 i Lidköping är Jacob antecknad som student. I födelseboken för sonen Jonas 1750 i Lidköping är Jacob antecknad som "visitör", d v s någon slags tulltjänsteman. Jacob och hustrun Ch Bröjer är under en kort period 1747-1748 bosatta på Ekeberg i Norra Vånga socken. Sonen Lars är noterad i hfl.

Gift med Bröjer, Catharina Charlotta. Född mellan 1718 och 1720. Död 1802-10-21 i Prästgården, Bäckседа (F) (BI:2 1722-1803 sid 321). Enligt hfl Visnum AI:6 är Catharina Charlotta född 1718, enligt Åmål AI:4 född 1714, enligt Åmål landsfs AI:1 sid 328 född 1720, enligt Bäckседа AI:5 sid 157 född 1720 1/8.. Enligt dödboken avled Enkefru Catharina Charlotta Bröjer av ålderdom, 84 år gammal, d v s född ca 1718. Enligt Åmål AI:1 sid 374 är Lotta Bröjer, *1720, änka och bor med barnen Jonas *1750, Lars *1754 och Lotta *1757. Enligt Åmål AI:1 sid 328 är Lotta Bröjer, *1720, gift med Niklas Rödning, *1737, och bor med barnen Jonas Billingdahl *1750 och Lotta Billingdahl *1757.

Enligt Åmål AI:2 1770-1776 sid 156 bor Niklas Rödning och Lotta Bröjer med Lotta Billingdahl. Catharina Charlotta bor först hos dottern Lovisa Ulrika och hennes make, komminister Nils Magnus Ålin under några år efter Niklas Rödings död (Visnum AI:5 och Visnum AI:6). Därefter någon tid hos dottern Charlotta och dennas make Hans Gerdrum (Åmål AI:4 sid 35). Därefter flyttar hon åter

till dottern Lovisa Ulrika och hennes make Nils Magnus Ålin, som blivit kyrkoherde i Bäckседа, där hon avlider 1802.

Källor:

Norra Vånga AI:4 1748-1750 sid 110 Ekeberg

Barn:

Billingdahl, Maria Christina

Född 1743-01-.. i Lidköping (R) (CI:2 1740-1756 sid 18). Döpt 1743-01-12. Maria Christina är född 1743 i Lidköping, men när och var dör hon? Maria är inte omnämnd i faderns bouppteckning och bör alltså ha dött innan mars 1765. I hfl Norra Vånga 1748-1750 är endast brodern Lars omnämnd. Maria Christina bör alltså ha dött innan föräldrarna flyttade till Norra Vånga.

Billingdahl, Elisabeth

Född 1744-04-.. i Lidköping (R) (CI:2 1740-1756 sid 24). Döpt 1744-04-23. Död 1746-10-22 i Långjum (R) (Larv C4 1746-1829 sid 19).

Billingdahl, Lars

Född 1746-03-07 i Tråvad (R) (Larv C4 1745-1829 sid 15). Död mellan 1750 och 1753.

Billingdahl, Lovisa Ulrica*

Född 1748-04-26 i Ekeberg, Norra Vånga (R) (C2 1730-1750 sid 107). Död i lungsvot 1822-09-28 i Åmål (P) (Åmål stadsfs F1 1751-1826 sid 304). Lovisa Ulrica blev 74 år, 5 mån och 24 dag.

Gift 1769-02-02 i Åmåls landsförs (P) (Åmål E1 1736-1803 sid 122) med Ålin, Nils Magnus. Komminister, kyrkoherde, prost.

Född 1735-03-05 i Vallsjö (F) (Karlstad stifts herdaminne).

Död 1819-10-30 i Prästgården, Bäckседа (F) (BI:3 sid 274). Student i Lund 1759, prästvigd 1763 1/6 i Karlstad, komminister i Visnum 1776, kyrkoherde i Bäckседа, Växjö stift 1793, prost 1811.

Flyttade 1820-07-30 från Prästgården, Bäckседа (F) till Åmål (P) (Åmål AI:8 1815-1820 sid 118).

Källor:

Åmål stadsfs AI:9 1821-1825 sid 119

Billingdahl, Jonas* Gustaf

Se tabell 3

Tennjutarmästare.

Född 1750-09-25 i Lidköping (R) (CI:2 1740-1756 sid 65).

Död av ålderdomssvaghet 1820-12-30 i Varberg (N) (C3 Dödbok 1774-1825 sid 616).

Billingdahl, Charlotta

Född 1752-05-19 i Åmål (P) (Åmål stadsfs C2 1736-1762 sid 248).

Död 1752-10-04 i Åmål (P) (Åmål stadsfs E1 1736-1803 sid 331).

Billingdahl, Lars

Född 1753-10-30 i Åmål (P) (Åmål stadsfs C2 1736-1762 sid 278).

Död efter 1765-03-...

Enligt Åmål AI:1 1764-1769 sid 462 bor gossen Lars, född 1753, först hos skomakarmästaren Petter Grönberg och dennes hustru Maria Skagerberg. Lars tar där nattvarden 1767. Därefter bor Lars, sid 340, hos repslagarmästaren Christer Broberg och dennes hustru, där han tar nattvarden 1769. I Åmål stad 1770-1776 AI:2 sid 100 finns repslagarmästare Christian Boberg och hustrun Sofia Amalia Vindt noterade, men inte Lars Billingdahl. Lars finns inte noterad som utflyttad. Han återfinns inte hos systemen Lovisa Ulrica. Lars är omnämnd i faderns bouppteckning och dör alltså efter mars 1765.

Billingdahl, Alexander

Född 1754-12-09 i Åmål (P) (Åmål stadsfs C2 1736-1762 sid 309).

Död 1755-06-28 i Åmål (P) (Åmål stadsfs E1 1736-1803 sid 424).

Billingdahl, Charlotta

Född 1757-01-21 i Åmål(P) (Åmål stadsfs C2 1736-1762 sid 362).

Död i rödsot 1812-03-15 i Åmål(P) (Åmål Stadsfs F1 1751-1826 sid 275). Inflyttningslängd Göteborg Gustavi B1 1762-1794 sid 98: "Pigan Lotta Billingdahl, inflyttad från Brattfors, född i Åmål, inflyttad 1773 11/1".

Flyttade 1776-10-.. från Skarstad(R) till Lofsgården, Kinneved(R)(Skar-

stad C2 utflytt 1725-1778 sid 219; Kinneved C2 inflytt 1752-1813 sid 520).

Gift 1780-10-24 i Åmål(P) (Åmål stadsfs E1 1736–1803 sid 163) med Gerdrum, Hans. Perukmakarmästare.

Född 1751 i Norge.

Död 1832-03-13 i Åmål(P) (Dödbok F3 1827–1860)

Åmåls rådhusrätt: 1796-07-02. Rådhusrätten §3. Bokbindaren mästare Lars Lake har instämt gästgivaren Gerdums hustru madame Charlotta Billingdahl för det hon skall bitit honom i handen. Skepparen Nils Barfoth säger att han ej såg Gerdrums hustru bita Lake men väl att Lake sköt henne från sig då hon kom intill honom. Båtsmannen Jonas Bryngelsson såg att hon slog Lake med flat hand 2:ne gånger. Utslag. Som hon blivit övertygad att hava givit Lake 2:ne örfilar så pliktfälles hustru Gerdrum. Ej kunnat visa att hon bitit. Frias.

Billingdahl, Jonas* Gustaf

TABELL 3 Från tabell 2

Tenngjutarmästare.

Född 1750-09-25 i Lidköping (R) (CI:2 1740-1756 sid 65).

Död av ålderdomssvagheter 1820-12-30 i Varberg (N) (C3 Dödbok 1774–1825 sid 616). Begravd 1821-01-05. Bouppteckning 1821 F II a 6 nr 251, F II b 2 sid 475.

Enligt Åmål landsförsamling AI:1 1764-1769 sid 328 är Jonas Billingdahl lärpojke hos tenngjutarmästare Nicolas Röding. Där finns även som piga Lotta Billingdahl, född 1757. Nicolas Röding gifte sig 1767 med Charlotta C Bröjer, Jonas och Lottas moder.

Inflyttningslängd Göteborg Gustavi B1 1762–1794 sid 76: ”Jonas Billingdahl, tenngjutarlärling, inflyttad från Hanebol, född i Värmland, kristendoms-kunskap väl, ledig för äktenskap, ärlig, inflyttar 1770 5/12”. Inflyttningslängd Göteborg Gustavi B1 1762–1794 sid 145: ”Jonas Billingdahl, tenngjutargesäll, inflyttad från Malmö, född i Åmål, kristendoms-

kunskap väl, ledig för äktenskap, ärlig, inflyttar 1777 7/11”. Troligtvis har Jonas som gesäll praktiserat hos någon mästare i Malmö och nu återvänt till Göteborg.

Enl Göteborgs tenngjutares ämbetes protokoll: ”1771 17/5 Inskrivning: För mästare Bergström gossen Jonas Billingdahl och för mästare, att lära den förre 4 år från sistl år räknat och den senare..... 1774 16/5.

Utskrivning: Hos mästare Lars Borgström gossen Jonas Billingdahl, som betalat 3 D 16./ s:mt till lådan och 161/ till de fattiga.” Jonas gick i lära 1771–1774 hos tenngjutaren Lars Borgström i Göteborg. Efter sex gesällår, (troligtvis i Malmö) blev han 16/5 1780 antagen som mästare i Varberg av ämbetet i Jönköping. Jonas var tenngjutare i Varberg 1780–1798. Ännu 1807 synes han ha tillhört ämbetet. Jonas alster tycks inte ha haft någon större spridning, men en tallrik finns på Blekinge museum och på Nordiska museet finns en sked och en oval terrin på klotter från 1794. Hans mästarmärke har antikvaversalerna I B D i det övre av två åtskilda fält, som tillsammans bildar en kontursköld. I nedre fältet en kerubin. Källa: Birger Bruzelli, Tenngjutare i Sverige.

Varbergs husförhörslängder från 1785 och framåt ger en god bild av Jonas och hans familj. Enligt hfl 1801 går sönerna Jacob Christian och Carl Andreas i skolan. Enligt hfl 1804 flyttar Jacob Christian till Stadsjorden. Enligt hfl 1805 går Carl Andreas till sjöss. Från hfl 1806 bor endast dottern Lovisa Carolina med föräldrarna. I hfl 1813 är Carl Andreas, sjöman, skriven hos föräldrarna. I hfl 1814 är Carl Andreas noterad som ”tros vara död”.

Gift 1781-07-22 i Halmstad (C4) med Dahm, Margareta Christina.

Född 1756-09-24 i Halmstad (N) (Födelsebok 1750–1773 nr 29 1756 sid 159). Döpt 1756-09-26. ”26 sept döptes målaremästare Christian Bernhard Dam och modern Anna Elisabet låtit deras dotter komma till dopet och kristnas” (Halmstad födde

1750–1773 sid 159 1756 nr 29).

Död 1837-02-04 i Okome prästgård, Okome (N) (Okome hfl 1831–1837 sid 25).

Bouppteckning 1837-03-03 F II a 58 Höstting nr 95. I registret antecknad som Belingdal, änkefru.

Flyttade 1827 från Varberg (N) till Okome prästgård, Okome (N).)

Källor:

Åmål landsförs 1764–1769 AI:1 sid 328

Varbergs stadsförs A I:1 1785-1796, år 1785 sid 4, 1 roten

Varbergs stadsförs A I:1 1785-1796, år 1786 sid 40, 1788 sid 34, 1790 sid 36, 11 roten

Varbergs stadsförs A I:1 1785-1796, år 1796, 10 roten

Varbergs stadsförs A I:2 1801-1807, år 1801–1807 Sörby 10 roten

Varbergs stadsförs A I:3 1808-1813, år 1808–1811 Sörby 10 roten 1808

Varbergs stadsförs A I:3 1808-1813, år 1813 Sörby 10 roten nr 209

Varbergs stadsförs A I:4 1814-1817, år 1814–1817 Sörby 10 roten nr 209

Varbergs stadsförs A I:5 1818-1820, år 1818 Sörby 10 roten nr 209 sid 201

Varbergs stadsförs A I:5 1818-1820, år 1819 Sörby 10 roten nr 209 sid 287

Barn:

Billingdahl, Anna Elisabeth

Född 1781-12-13 i Varberg (N) (C3 1774–1825 sid 128).

Döpt av komminister Åkerman. Vittnen: Capit Apelberg, Tenngjutare Hallberg, Fru Apelberg, Mad. Mueller.

Död 1781-12-13 i Varberg (N) (C3 1774–1825 sid 123).

Billingdahl, Jacob

Född 1781-12-13 i Varberg (N) (C3 1774–1825 sid 128).

Död 1781-12-13 i Varberg (N) (C3 1774–1825 sid 123).

Jacob nöddöptes av jordegumman.

Billingdahl, Elisabeth Charlotta*

Född 1783-04-06 i Varberg (N) (C3 1774–1825 sid 149).

Dopvittnen: Guldarbetare M Gillberg, Bag Lars Holmström, Pet Nyberg, Jon Börling, Fru Boel Söder-

lind, Fru Apelberg, Jungfrun Helena Mumma, Jungfru Johanna Rahm. Vid giftermålet är Elisabeth antecknad som jungfru.

Flyttade 1819 från 8 roten No 203, Varberg (N) till 4 roten No 100, Varberg (N).

Flyttade 1825 från 4 roten No 100, Varberg (N) till 4 roten No 96, Varberg (N).

Flyttade 1826 från 4 roten No 96, Varberg (N) till 4 roten No 107, Varberg (N).

Gift 1805-11-22 i Varberg (N) (C3 1774–1825 sid 660) med Elmgren, Samuel. Kopparslagarmästare.

Född 1778-10-03 i Varberg (N) (C3 1774–1825 sid 64).

Död i bröstfeber 1819-05-23 i Varberg (N) (C3 1774–1825).

Bouppteckning 1819 F II a 5 sid 437 Varbergs stad)

Källor:

Varbergs Stadsförs hfl 1819-1820 8 roten nr 203 sid 275

Varbergs Stadsförs hfl 1819-1820 4 roten nr 100 sid 141

Varbergs Stadsförs hfl 1820-1822 4 roten nr 100 sid 157

Varbergs Stadsförs hfl 1822-1825 4 roten nr 100 sid 179

Varbergs Stadsförs hfl 1822-1825 4 roten nr 96 sid 171

Varbergs Stadsförs hfl 1826-1831 4 roten nr 96 sid 88

Varbergs Stadsförs hfl 1826-1831 4 roten nr 107 sid 99

Billingdahl, Jacob Christian

Se Tabell 4

Kyrkoherde i Okome 1826–1848, Prost.

Född 1784-06-19 i Varberg (N) (C3 1774–1825 sid 170).

Död 1848-04-12 i Okome prästgård, Okome (N) (Dödbok 1827–1866 sid 14).

Billingdahl, Lovisa Carolina

Född 1786-04-07 i Varberg (N) (C3 1774–1825 sid 194).

Lovisa Carolina bor hos brodern Jacob Christian i Okome prästgård, tillsammans med modern. Hon är omnämnd i moderns bouppteckning. Lovisa Carolina Belingdal, ogift, av Kungl Majt myndigförklarad mam-

sell 35/10 1835 (Bouppteckningsregister Halland).

Flyttade 1832 från Varberg (N) till Okome prästgård, Okome (N).

Flyttade 1834 från Okome prästgård, Okome (N) till Sibbarp (N) (Okome AI:3 1831-1837 sid 25).

Billingdahl, Carl Andreas

Sjöman.

Född 1788-03-18 i Varberg (N) (C3 1774–1825 sid 216).

Död beräknat 1813 (Varberg AI:4 1814 10 roten No 209).

Enligt hfl Varberg 1805 går Carl Andreas till sjöss. Enligt hfl 1813 är Carl Andreas åter skriven hos föräldrarna och enligt hfl 1814 troligtvis död.

Enligt bouppteckning Faurås hd FIIa 58 1837-03-03 ska Carl Andreas ha omkommit omkring 24 år tidigare på ett skepp, d v s ca 1813.

Billingdahl, Johan Peter

Född 1792-07-24 i Varberg (N)

(Födelsebok 1774–1825 sid 255).

Död 1794-10-05 i Varberg (N) (Dödboken 1774–1825 sid 578).

Billingdahl, Botilla Christina

Född 1794-08-04 i Varberg (N)

(Födelsebok 1774–1825 sid 273).

Död i feber 1796-07-28 i Varberg (N) (Dödbok 1774–1825 sid 580).

Billingdahl, Boel Christina

Född 1797-09-20 i Varberg (N) (Födelsebok 1774–1825 sid 298).

Död 1797-12-30 i Varberg (N) (Dödbok 1774–1825 sid 581).

Billingdahl, Jacob Christian

TABELL 4

Från tabell 3

Kyrkoherde i Okome 1826–1848, Prost.

Född 1784-06-19 i Varberg (N) (C3 1774–1825 sid 170).

Död 1848-04-12 i Okome prästgård, Okome (N) (Dödbok 1827–1866 sid 14).

Bouppteckning Fjärås härad 1848-05-18 F II a 68 Höstting nr 09.

Göteborgs stifts förteckning 1838, 1845: Varbergs kontrakt, Okome, Röinge och Svartrå; Kyrkoherde Ja-

cob Chr. Billingdahl, prost, kyrko-

herde. Göteborgs stifts herdaminen: Till Lund 1803, prästvigd 1809, kollega i Varberg 1818, kyrkoherde i Okome 1826, prost 1828.

Gift 1827-05-30 i Varberg (N) (Vigselbok 1826–1846 sid 1) med Lundqvist, Maria* Petronella.

Född 1796-01-02 i Varberg (N) (Födelsebok 1774–1825 sid 286).

Död i lungrot 1852-07-10 i Varberg (N) (CI:5 dödbok 1847–1869 sid 587).

Föräldrar är bokbindaren Anders Lundqvist, *1764, och hans hustru Anna Christina Lignell.

Källor:

Varbergs Stadsförsamling A I:3 1808-1813 Norby 5 roten 1808

Varbergs Stadsförsamling A I:3 1808-1813 Norby 5 roten 1809

Varbergs Stadsförsamling A I:3 1808-1813 Norby 5 roten 1810

Varbergs Stadsförsamling A I:3 1808-1813 Norby 5 roten 1811

Varbergs Stadsförsamling A I:3 1808-1813 Norby 5 roten 1813

Okome (N) hfl 1831–1837 sid 25 Prästgården

Okome (N) hfl 1837–1847 sid 39 Prästgården

Okome (N) AI:5 hfl 1847–1859 sid 30 Prästgården

Barn:

Billingdahl, Anders Jonas

Bokhållare, kassör vid auktionsverket i Göteborg.

Född 1828-04-02 i Okome (N) (Födelsebok 1827–1866 sid 4).

Flyttade 1839 från Okome prästgård, Okome (N) till Varberg (N).

Flyttade 1843 från Varberg (N) till Okome prästgård, Okome (N).

Flyttade 1850-10-26 från Okome prästgård, Okome (N) till Varberg(N) (Varberg B2 Inflyttning 1848–1869 sid 13).

Flyttade 1851-11-10 från Varberg (N) till Hjuleberg, Abild (N)(Varberg AI:15 sid 209).

Flyttade 1859 från Tölö (N) till Fjärås (N) (Göteborg Gustavi H IIa 44 nr 19375).

Flyttade 1860-11-06 från Fjärås (N) till Göteborgs Domkyrko (O)(Göteborg Gustavi H IIa 44 nr 19375).

Flyttade 1883-05-01 från Göteborgs

Domkyrko (O) till Göteborgs Haga (O) (Gbg Domkyrko AI:a 7 sid 613). Död 1900-10-03 i Göteborg.

1864 är A J Billingdahl stämpelskri- vare och bosatt på Sillgatan 59 (Gö- teborgs adresskalender 1864 sid 13). Göteborgs stads RR bouppteck- ningar E IIIa 141 sid 2541: ”År 1900 den 27 november förrättades bouppteckning efter förre Auktionskassö- ren Anders Jonas Billingdahl, som aflidit den 3 sistlidna oktober, 72 år gammal, och efterlämnat såsom arvingar: Systrarna fröken Hilda Amalia Billingdahl, myndig; Anna Amanda, gift med Ingenjören Jacob Alfred Gyllenhoff; Margareta Eli- sabeth, gift med Handlaren Gustaf Sjögren. Fröken Billingdahl uppvi- sade testamentet från 20 febr 1896.” Av testamentet framgick att systemen Hilda Amalia ärvde allt.

Billingdahl, Carl Christoffer

Född 1831-04-04 i Okome (N) (Fö- delsebok 1827–1866 sid 15). Död i lungrot 1854-01-25 i Varberg (N) (CI:5 dödbok 1847–1869 sid 591). Flyttade 1839 från Okome prästgård, Okome (N) till Lilla Edet. Flyttade 1843 från Varberg (N) till Okome prästgård, Okome (N). Flyttade 1850 från Okome prästgård, Okome (N) till Varberg (N). Inskriften vid Göteborgs nation i Lund 1850 som Nr 2362.

Billingdahl, Hilda* Amalia

Född 1833-05-02 i Okome (N) (Fö- delsebok 1827–1866 sid 21). Flyttade 1850 från Okome (N) till Varberg (N). Flyttade 1852-11-05 från Varberg(N) till Rolfstorp(N)(Varberg AI:15 sid 209).

Flyttade 1866-10-25 från Snöstorp (N) till Göteborgs Domkyrko (O) (Gbg Domkyrko AI:a 11 sid 122).

Flyttade 1883-05-01 från Göteborgs Domkyrko (O) till Göteborgs Haga (O) (Gbg Domkyrko AI:a 11 sid 122). Död 1914-03-24 i Göteborgs Oskar Fredrik (O).

Bor 1890 tillsammans med brodern Anders Jonas i Nya Haga No 11.

Bor 1900 ensam i Västra Haga 36, Gbg Masthugget

Bouppteckning Göteborg stad RR 1914 041:0265: ”År 1914 den 5 juni förrättades bouppteckning efter frö- ken Hilda Amalia Billingdahl, som aflidit den 24 sistlidne mars, 80 år gammal och efterlämnat såsom ar- vingar systrarna Anna Amalia, änka efter ingenjör Jacob Alfred Gyllen- hoff och Margareta Elisabet, änka ef- ter kamreraren Gustaf Sjögren”.

Billingdahl, Anna Amanda

Född 1835-10-22 i Okome (N) (Fö- delsebok 1827–1866 sid 32).

Flyttade 1850 från Okome prästgård, Okome (N) till Varberg (N).

Flyttade 1853-10-24 från Varberg (N) till Fastarp, Tvååker (N) (Var- berg AI:15 sid 11).

Död 1926-02-24 i Gunnarsnäs (P). Gift 1857-09-25 i Tvååker (N) (CI 4 1856-1860 1857 nr 7) med Gyllen- hoff, Jacob Alfred. Ingenjör, lantbru- kare.

Född 1829-04-28 i Erska (P).

Död 1913-07-08 i Sverkilsbyn, Gun- narsnäs (P).

Billingdahl, Margareta* Elisabeth

Född 1839-05-08 i Okome (N) (Fö- delsebok 1827–1866 sid 46).

Flyttade 1850 från Okome prästgård, Okome(N) till Varberg(N).

Flyttade 1853-01-15 från Varberg(N) till Kungsbacka(N) (Varberg AI:15 sid 167).

Flyttade 1854 från Kungsbacka(N) till Tvååker(N) (Tvååker AI:15B sid 44).

Flyttade 1855 från Tvååker(N) till Kungsbacka(N) (Tvååker AI:15B sid 44).

Flyttade 1871-11-07 från Ystad(M) till Göteborgs Domkyrko(O) (Gbg Domkyrko AI:a 11 sid 148).

Död 1915-04-06 i Göteborgs Oskar Fredrik (O).

Gift 1871-10-02 med Sjögren, Gustaf Severin. Kamrer vid Renströmska badanstalten.

Född 1838-10-25 i Långaryd (N).

Död 1913-01-20 i Göteborgs Oskar Fredrik (O).

Bouppteckning Göteborg stad RR 1913 036:0173: ”År 1913 den 18 april förrättades bouppteckning ef- ter Kamreraren Gustaf Sjögren, som aflidit den 20 sistlidna januari. Ar- vingar är änkan samt syskon och sys- konbarn Bouppteckning Göteborg stad RR 1915 045:0321: ”År 1915 den 11 juni förrättades bouppteckning ef- ter kamreraren Gustaf Sjögrens änka Margareta Elisabeth, född Billing- dahl, som aflidit den 6 sistlidna april, 75 år gammal och efterlämnat som arvingar systemen Anna Amanda Gyl- lenhoff, född Billingdahl, änka efter Ingenjören Jacob Alfred Gyllenhoff.” I ett testamente anger Margareta särskilt ”sin kära fosterdotter Anna* Charlotta Larsdotter Sjögren”.

Jan-Inge Friberg

Navnetradisjoner i Norge

Nedanstående text har vi fått låna av Kari Brunvold Kari är redaktör för Slekt og datas medlemsblad Slektsnytt. Artiklen var införd i DIS-putten 2018 , en mäsutgåva.

Vi har alle fornnavn og etternavn. Noen har også et eller flere mellomnavn, av fornnavntype eller fra etternavn. Det har ikke alltid vært slik. Bruken av etternavn kom sent til Norge. Skik- kene med mange slags kallenavn varte til midt på 1800- tallet

Etternavn

I mange europeiske land sør for Danmark hadde folk tatt i bruk etter- navn laget av forfedrenes fornnavn i flere hundre år før slike navn ble etablert i Norge. De tidlige etter- navnene i Norge var navn fra inn- vandrere, særlig tyskere og dansker. Noen kom til Norge på 1600-tallet, men de fleste på 1700-tallet. Tidlig på 1800-tallet hadde over- klassen etablert seg med etternavn rett og slett fordi mange av dem var innvandrere - dvs. statsforvaltere, prester, godseiere, handelsmenn og håndverkere.

Fra tidlig på 1700-tallet ble registre ført etter fornnavn, f. eks. pantere- gistre. Folketellinger og skattemann- tall ble ført etter adressen - gård for gård. I kirkebøkene ble gårdsnavnet ført opp som en adresse. Menn og kvinner ble ført inn i kirkebøkene basert på farens fornnavn og -sen el- ler -datterending. F.eks. Ole Hansen og Anne Hansdatter. Etterhvert ble det vanlig at folk også tok etternavn etter gården eller etter landskapet der gården lå. Guldbland i Lia ble til Guldbland Lie.

Norske gårdsnavn var gjerne tatt ut fra danske ord, slik de ble skrevet eller uttalt. Dansk var skriftspråket i Nor- ge i mange hundre år, frem til rundt år 1900. Derfor ble stedsnavn skre- vet på dansk - som Viig for Vik, som Hov for Hoff. Fra 1900 satte myndig- hetene i gang med å fornorske gårds- navnene. Mange bønder skriver like- vel gårdsnavnet sitt på gammel måte

fortsatt, Gamle skrivemåter er fort- satt mye benyttet i norske etternavn av mange slag - Myhr heller enn Myr, Hoel heller enn Hol. Rundt år 1800 var det vanlig at de relativt få kvinner som hadde etter-navn beholdt dette ved giftemål, dvs. de skiftet ikke. Skikken med felles etternavn kom i bruk i Norge utover på 1800- tallet. Grunnen var at mannen var hoved- person i økonomiske saker og i andre viktige saker. Det ble naturlig at hans etternavn ble brukt også for kona.

Når folk flyttet inn til byene fra lands- bygda - fra midten av 1800-tallet - ble det mer utbredt å ta i bruk et felles etternavn for familien. Ofte ble da mannens -sen navn brukt. Et -sen navn var også greit for å skjule bak- grunnen fra langsbygda. Et ekte pa- tronym vil si et -sen navn laget etter farens fornnavn. Anders Olsen (eller Olesen) var sønn av Ole Kristoffersen, som igjen var sønn av Kristoffer Jensen. Sønn ble til -sen etter eldre dansk tradisjon og uten dobbelt s. Dobbelt s er vanligvis ikke benyttet i norsk, i motsetning til svensk tradisjon: Gustavsson, Ols- son og Johansson.

Fra begynnelsen av 1900-tallet var tida inne til å innføre faste etternavn for alle. Med flere og flere på flyttefot og byer som vokste, ble det mer og mer behov for å kunne få entydige registre over folk. Slik at en kunne være sikker på hvem som var hvem. Det var nødvendig for skatt, skole og for håndhevninger av lov og rett. I samfunnet var det behov for orden. Navneloven som etablerte dette ble innført i 1923.

Navneloven

Med navneloven av 1923 skulle alle ha fast etternavn. Mann, kone og barn skulle ha samme etternavn. Også folk på landsbygda ble pålagt å ta faste etternavn. Folk ble også på- lagt å ta nye skrivemåter i bruk når de skulle ta navn fra gården sin. Mange navn ble nesten like, Myhrdahl - Myrdahl- Myhrdal-Myrdal. Andre er Boe og Moe, som ble til Bø og Mo. Vi gikk over fra Aa til Å og fra øi til øy.

Forkortelser forkom også: Eide for Oldereide, Dahl fra Stordahl. Noen skiftet navn for å skille seg ut, navn som så flottet ut eller som var mer praktisk i et register. Navneloven av 1923 kombinerte det praktiske med by- og overklasse-skikken, og som var vanlig i deler av befolkningen. Med felles etternavn var det lettere å holde orden på hvem som var i fami- lie med hverandre. Hovedregelen ble at koner skulle ta ektemannens et- ternavn. Mens det ble gitt åpning for unntak, dvs. for kvinnen å beholde sitt etternavn.

Dette gjaldt forretningskvinner, kvinnelige kunstnere, vitenskaps- kvinner og også bondeslekter der kvinnen beholdt sitt farsnavn som etternavn. Kvinnen kunne også velge å beholde sitt slektsnavn som ugift foran mannens navn, altså som mellomnavn. Eks. er Haldis Moren Vesaas da hun giftet seg i 1934.

Fra 1949 ble det lettere for alle gifte kvinner å få beholde sitt tidli- gere etternavn. Det ble mer vanlig at kvin-ner hadde arbeid utenfor hjemmet, og mange syntes det da var praktisk og rimelig å beholde samme navn etter at de giftet seg. Formelt fikk de ektemannens etter-navn når de giftet seg. Det nye var at kvin- nen kunne få tilbake navnet dersom ektemannen godtok det. I 1965 ble ordningen med søknad for å behol- de navnet avskaffet. Men, kvinnene skulle fortsatt oppgi om de ville be- holde navnet sitt.

Dersom de ikke ba om det, fikk de automatisk ektemannens etternavn. Fra 1980 ble mye snudd om. Like- stillingsprinsippet slo sterkt gjen- nom. Nå fikk kvinnene automatisk beholde sitt eget etternavn.

Nå fikk ektefel-ler velge felles mellomnavn, eller en av ektefellene kunne ta den andres etternavn som mellomnavn. Begge kunne også få det doble etternavn. Det er mange muligheter. Rundt 2010 valgte 80 prosent av kvinnene mannens etter- navn. Mer enn halvparten av kvinne- ne beholder imidlertid sitt eget tid- ligere etternavn som mellomnavn. Det er vanlig i dag (2013) at barna får to etternavn (ca. halvparten av

Du har väl skickat in ditt material till Disbyt?

Sök bland totalt 39 miljoner poster inlagda av 7000 medlemmar. Kanske att just din DNA-matchning har lagt in ett träd i Disbyt så att du kan koppla matchningen och kanske få blå eller röda markeringar beroende på om matchningen är på din far eller mors sida. Skickar du in ett bidrag till Disbyt med fler än 1000 personer så har du möjlighet att se en klickbar antavla.

barna). Da er gjerne mors etternavn som mellomnavn og fars som andre etternavn, I:eks. Berg Jensen. Også bindestreksnavn er i bruk: Berg-Jensen. I offentlige registre står navnet Berg Jensen under J. Berg-Jensen står under B.

Gårdsnavnet - privat og offentlig!

Mange bønder ser på gårdsnavnet og etternavnet som sin private eieendom. For myndighetene er dette to forskjellige navn. Etternavnet tilhører bæreren, og er privat. Derimot ser myndighetene på gårdsnavnet som fellesskapets kulturarv. Dette kommer til syne i kart osv. Stedsnavnet er knyttet til stedet. Etternavnet er personlig. Det vi si at gårdsnavnet ikke tilhører bonden som eier gården. han eller hun forvalter gården i sin tid som eier - før den går videre til andre. Nye eiere kan ikke forandre gårdsnavnet.

Mellomnavn

I gamle dager fikk søsken ofte hvert sitt mellomnavn. Skikken med mellomnavn kom fra Danmark på 1700-tallet. Folk kalte opp sine barn med mellomnavn fra slekten, dvs. slektsnavn. Mellomnavn som etternavn kunne være mer enn bare gamle etternavn i slekten. Fram til ut på 1900-tallet kunne barn i samme søskenflokk få hver sine ekstra navn, enten normale fornavn eller forskjellige navn av etternavn-type. Slike ekstra navn hentet foreldrene ofte fra langt ba-kover i slekten. Eller fra kjendiser lokalt.

Ofte ble det benyttet mellom-navn fra etternavnet (pikenavnet) til konas slekt, eller kvinnelige ektefeller bakover i slekten.

Fornavn

Fornavnet er den du er. Fornavnet vårt er nært knyttet til vårt bilde av oss selv, til identiteten vår, og til vår tilhørighet. Fornavnet vårt har vi gode følelser for. Når noen sier det, går pulsen litt raskere - vi får oppmerksomhet. Selv om mange skifter etternavn, er det ganske få som skifter fornavn. Det er nærmest utenkelig å skifte fornavn. Når det skjer er det gjerne forbundet med en stor omveltning i livet. Du har ikke selv valgt fornavnet. Det forteller noe om hva foreldrene dine tenkte da du ble

født. Med valg av navn prøver foreldre å sette ord på hva de synes er fint i livet, på opplevelser, på drømmer og håp -som de vil dele med barnet. Foreldre legger mye sjel i å finne et navn som de liker, og som de mener også vil passe for barnet som blir en del av familien deres. Etter hvert blir navnet uansett en del av deg! Du bare er det. Det er deg.

Kallenavn

Kallenavn er benyttet som fornavn. Tutta og Vesla er godkjente fornavn. Det er vel også Toppen (Bech) og Minken (Fosheim). Andre er gjerne kjæle navn eller kosenavn: Bøttekotten, Olemann Veslemor, Veslegutt, Minsten, Lita, Tullik, Tertit, Terten, Bitten, Bibbi, Veslebror, Lillebror, Bror, Søster og Gullet.

Beskyttede etternavn

For beskyttede etternavn er grensen på 200 bærere (når du søker). Alle må gå med på det. Du må skrive brev til alle. (Agerup, Schreiner Hagevik, Bjønness (201 i 2010)

FRA AA TIL Å

Mange ord hadde ikke vært det samme uten Å, og nå kan bokstaven feire sitt 100-års jubileum. Den fikk et offentlig godkjentstempel i 1917. I 1917 var det en stor rettskrivingsreform, og der ble det anbefalt at å ble brukt i stedet for dobbel a. Det første til at bokstaven å konsekvent ble tatt i bruk og erstattet aa i blant annet ordlister og skolebøker. Det tok litt tid før bokstaven ble tatt i bruk overalt. Blant annet holdt en del aviser igjen, og brukte fortsatt aa. Aftenposten gikk for eksempel ikke over til å bruke å før i 1928. Innenfor trykkeribransjen kalles bokstaven bolle-å fordi den lille ringen over a-en kalles en bolle av typografer. Tegnet har oppstått ved at den andre a-en i bokstavparet aa ble satt over den første. Den øverste a-en er med tiden redusert til en ring. Etter at bokstaven ble obligatorisk i Norge skal alle ord, også stedsnavn, staves med bolle-å der man før hadde brukt Aa. Unntaket er egennavn: Etternavn som er stedsnavn kan fortsatt bruke den gamle Aa-formen, selv om gården/plassen har måttet endre sin offisielle stavemåte. Det er også lov å bruke Aa-form i fornavn, som for eksempel Aase, Paal, Haakon og så

videre. Bedrifter, lag, foreninger o.l. står også fritt til å velge stavemåte i sine navn, derfor henger Aa-formen igjen i noen eldre slike, blant annet Aalesund Fotballklubb og Smaalene-nes Avis. Når det listes alfabetisk, skal norske navn som begynner på «Aa» sorteres under navn som begynner på «Å» og de fleste norske dataprogram gjør dette automatisk. Det var praktiske årsaker til at en gikk over fra aa til å. Det var mange ord der det så litt rart ut med flere a-er etter hverandre. For eksempel finnes det et sted som heter Håa. Det så litt merkelig ut å skrive det Haaa. Den doble aa-en kom fra dansk.

En anekdote:

En kvinne forteller om sitt møte med regelen av 1949 om etternavn for kvinner, da hun skulle gifte seg i 1955: Jeg hadde hørt noe om dette med mannens etternavn vedgiftet. Spurte departementet. Sa jeg hadde tenkt å hete det samme som mitt pikenavn.

Svar: Da må du søke om navneforandring.

Navneforandring?? Jeg vil jo hete det samme, ikke noe annet.

Svar: Ja, men når du gifter deg så får du automatisk mannens etternavn. Og så må du få han til å skrive under på din søknad om navneforandring.

Hvem han?? Faren min?

Svar: Nei, mannen din.

Ja, men ... Det var ikke mer å snakke om det. For han skrev jo under på søknaden. Men, jeg måtte love å være snill et helt år, sa han.

Hadde det vært faren min så hadde jeg forstått det, at jeg kunne få bruk familienavnet og at han skulle skrive under på det. Men, at denne mannen som jeg skulle gifte meg med skulle skrive under - det har jeg ikke skjont noe av til denne dag.

Pyssling eller-männing

Om titlar och tilltal

Förr var man mycket noga med titlar och tilltal. Att samtala med någon man inte var korrekt presenterad för var i det närmaste omöjligt. Det här kan låta som ”rena 1800-talet”, men var en realitet in på 1970-talet.

Tilltal

Du

Mycket långt tillbaka var ”du” det enda tilltalet till enstaka personer. Så snart vi mera formellt fick olika sociala klasser började dock titlar och att tilltala någon i tredje person (”Vill herr Erik ha ett glas vin?”) bli det vanliga. ”Du” behöll sin ställning bara mellan de allra närmaste – som t.ex. syskon – eller jämnåriga man vuxit upp eller gått i skolan med. ”Du” kunde bara användas till jämnåriga och till yngre, som t.ex. från föräldrar till barn, och aldrig till äldre. Man sade alltså inte ”du” ens till sina föräldrar utan tilltalade även dem i tredje person – ”Skall jag hjälpa mor med tvätten?”. Tilltalet ”du” förutsatte att man använde förnamn; sålunda var ”Vill du ha mer te fru Björk?” en omöjlighet.

Ni

Ursprungligen användes inte ”ni” utan ”I”, men redan på 1600-talet började ”ni” bryta sig in. Från början ansågs ”ni” vara ett artig tilltal men mot slutet av 1700-talet svängde den åsikten och från 1800-talet betraktades ”ni” som oartigt; det kunde användas till tjänare eller där man ordentligt ville markera att den andra personen stod lägre socialt. Efter andra världskriget började många anse att det var otympligt att använda titel + efternamn, särskilt om man arbetade tillsammans, och ”ni” började så smått smyga sig in – under visst

motstånd. Till stor del berodde detta troligen på att borgerliga kvinnor började komma ut i arbetslivet, och de kunde inte tilltalas med bara efternamn, vilket var fullt möjligt mellan män. Typisk konversation från tiden före och strax efter andra världskriget: - *Kan fröken Andersson komma in till mig och ta diktamen?* - *Ja, ingenjör Berg. Jag skall bara avsluta brevet för kamrer Lund först.*

Visste man inte titel eller åtminstone namn fick man problem. Man kunde då ta sin tillflykt till att använda en ytterst svensk konstruktion, nämligen att tilltala i passiv form. ”Önskar direktör Lindgren lite kaffe?” blev sålunda ”Önskas lite kaffe?”. Konstruktionen fick dock inte bli för tydlig och därmed upplevas som (alltför) sökt: ”Har fru Ström hund?” skulle helst inte bli ”Has det hund?”. I en på sin tid uppskattad sketch föreslog Povel Ramel att man istället kunde säga ”Hundas det?”...

OBS – engelskans ”you” betyder ”ni”. Från 1700-talet (minst) började ”you” användas även till nära vänner och inom familjen. På landsbygden (särskilt i norra England), i kyrkan och bland kväkare används dock ”thou” (”du”) fortfarande, om än allt mer sporadiskt. Bland engelskspråkiga ungdomar finns missuppfattningen att ”thou” är artigare än ”you” eftersom den enda gång de hör det är i kyrkliga sammanhang (som i böner och åkallande av Gud). På engelska används istället förnamn/efternamn för att markera skillnaden mellan ”du” och ”ni”; bland översättare är det här tyvärr inte allmänt känt så man kan ganska ofta se att ”And where were you yesterday, mr Brown?” översätts med ”Och var var

du igår herr Brown?”...

Lägga bort titlarna

Tilltalet ”du” förutsatte alltså att man var jämnårig, antingen släkt eller nära vän (helst sedan barn- eller ungdomen) och av samma sociala klass. Men även vuxna, kanske t.o.m. från olika sociala klasser, kan ju bli mycket goda vänner och vilja tilltala varandra med förnamn och ”du”. Problemet löstes genom att man – helt formellt – ”lade bort titlarna”, dvs. tilltalade varandra med ”du” och förnamn. Förslaget kom alltid från den som var äldre och/eller hade bättre social bakgrund; för den andra parten var det i det närmaste omöjligt att tacka nej. Bland män kallades det att ”dricka du- och brorskål”...inte minst för att förslaget ofta gjordes vid någon tämligen blöt tillställning där alla blev oerhört välvilligt inställda mot, ja, hela världen. Benämningen ”du- och brorskål” är mycket talande – ”du” användes alltså bara mellan personer som stod varandra lika nära som bröder. Inte som syskon, för det var komplett omöjligt för en man och en kvinna att bli så nära bekanta i vuxen ålder att de skulle lägga bort titlarna. Enda möjligheten var om (åtminstone) kvinnan var gift och hennes man lagt bort titlarna med mannen – helst skulle alla parter vara gifta och män och kvinnor lägga bort titlarna inbördes först och därefter skulle den äldsta och/eller förnämsta kvinnan föreslå att duandet utsträcktes till respektive make. Ett ”blandbruk” var inte ovanligt – mors nära väninna var Brita (”tant Brita”), gift med Erik (”farbror Erik”), medan far knappt träffat dem och de för honom var herr och fru Ahlgren. När en far var ”du” med en annan man så räknades alltså denne som

fars bror och barnen tilltalade följaktligen mannen på samma sätt som de tilltalade faderns biologiska bröder: farbror, t.ex. ”farbror Anders”. Däremot var inte ”farbror Eriksson” korrekt, eftersom man inte tilltalar sin fars bröder med efternamn. Men moderns väninnor då? Borde inte de tilltalas som moster, t.ex. ”moster Anna”? Jo, och så gjordes också! Så småningom blev det dock så att bruket levde vidare bara i landsortens småstäder, och sågs som synnerligen osofistikerat. Man övergick istället till det eleganta franska ”tante”, svenskifierat till ”tant”, alltså ”tant Anna”. Det här är enda exemplet på att en fransk titel övertrumfar en svensk.

Namn

Ett annat sätt att tilltala någon var med namn, utan någon som helst titel. Här var grundregeln att underordnade och jämställda kunde tilltalas med bara namn. Socialt överordnade kunde i viss mån tilltalas utan titel, men inte direkt överställda, som t.ex. en chef eller där den sociala skillnaden var rejäl.

Män tilltalades med efternamn, medan kvinnor tilltalades med förnamn såvida de inte hade någon form av ”bättre” ställning då de måste tilltalas med titel och efternamn. Sålunda sade man ”Brita” till mjölkpiggen men ”mamsell Ek” till barnens guvernant, medan ”Kronberg” fungerade lika bra till drängen, barnens informator och ortens bankkamrer (från både en man och en kvinna i de första två fallen, men bara från en man – i högre ställning – i det sista fallet). Användes namn användes inte samtidigt ”du” eller ”ni”. ”*Kan Brita kärna smöret?*” var alltså korrekt, men absolut inte ”*Brita, kan du kärna smöret?*”.

Du-reformen

År 1967 tillkännagav Medicinalstyrelsens nytillträdde chef Bror Rexed att han förväntade sig att alla anställda på Medicinalstyrelsen från

och med nu tilltalade varandra, oavsett tjänsteställning, med ”du”. Själv tänkte han säga ”du” till alla sina medarbetare och förväntade sig att de sade ”du” till honom.

Uttalandet ställde naturligtvis till ett liv utan dess like, men Rexed stod fast vid sitt beslut. Att människor som dagligen arbetade sida vid sida skulle hålla på och säga ”byrådirektör Bergström” i var och varannan mening tyckte han bara var tjafs, odemokratiskt och slöseri med tid. Rexed hade ingen annan avsikt än att han ordentligt ville fastslå hur det skulle vara på hans eget arbetsställe, men på rekordtid var ”du-reformen” införd på snart sagt alla arbetsplatser. Och därifrån spred sig bruket snabbt ut i det övriga samhället. De flesta tyckte nog att det var enkelt och praktiskt att säga ”du” till alla, men många ansåg det vara respektlöst och att det hade en praktisk konsekvens som var mindre bra: folk började presentera sig utan efternamn eftersom det inte längre behövdes i samtalet och det blev alltså svårt att veta *vilken* ”Erik” man talat med.

Titlar

Titlar kan delas upp i tre grupper:

1. ”Neutrala” titlar
2. Yrkestitlar
3. Bördstitlar
4. Släkttitlar

”Neutrala” titlar

Med ”neutrala” titlar menas här herr/fru/fröken. Förr var de inte alls neutrala utan angav social status, och idag har de återigen blivit ett problem eftersom de anger kön och civil status, något alla är så förtjusta i.

”**Herr**” var från början förbehållet ”herremän”, alltså män som tillhörde de övre stånden – adel och präster. Formen var då samma som för en i England dubbad riddare, dvs. herr + förnamnet – herr Erik, herr Magnus etc. (jfr engelska ”Sir John”). Skälet var enkelt och självklart; inte ens frälseläkter hade alla gånger

familjenamn innan ca 1630. Under 1600-talet gick man över till herr + familjenamn. Mot slutet av 1600-talet var ”herr” inte uteslutande förbehållet de två främsta stånden, även en och annan borgare med hög ställning (borgmästare, jurist, officer, mycket rik och mäktig köpman etc.) kunde tituleras ”herr”.

”**Fru**” var en ännu högre titel och användes från början uteslutande om och till drottningar. Naturligtvis aspirerade högadelns damer på titeln, som också blev deras under 1600-talet...varpå övriga adliga damer också lade beslag på den. Titeln var dock fortfarande ”högre” än ”herr” – en kyrkoherde var utan tvekan ”herr”, men hans hustru var ännu ett bra tag in på 1700-talet fortfarande inte ”fru”. Från mitten av 1700-talet tapade dock titeln sin förnämitet, och det ganska snabbt – redan något decennium innan år 1800 kunde en sergeants hustru tilltalas med ”fru”.

”**Fröken**” var i likhet med ”fru” ursprungligen förbehållet kungliga damer; från början dock inte enbart *ogifta* kungliga damer. Även denna titel började användas av adliga damer, nu dock enbart de *ogifta*. ”Fröken” är den titel som längst bevarat sin exklusivitet – inte förrän 1866 tog tidningen *Aftonbladet* initiativet till den s.k. *fröken-reformen* som innebar att ”alla” *ogifta* kvinnor kallades ”fröken”, inte bara adliga kvinnor. Med ”alla” förstås här naturligtvis bara borgerliga kvinnor; ingen kom på tanken att en bondflicka skulle kunna tilltalas med en titel.

Dessa, som vi uppfattar det, svenska titlar kom från Tyskland. Under senare delen av 1600-talet blev dock istället Frankrike landet på modet och de franska titlarna monsieur, madame och mademoiselle började användas. Från början var det naturligtvis adeln som abonnerade på de här titlarna, men mycket snabbt åkte de nerför den sociala skalan. De franska titlarna – i svensk version musjör, madam, mamsell – ansågs nu mindre fina än de svenska; det var således ”fru grevinnan”, inte

”madam grevinnan”. De franska titlarna blev istället lämpliga för dem som inte fullt ut kvalificerade sig för svenska titlar, som t.ex. en informator som ofta var en student på väg att bli präst. Eller prästens hustru och döttrar.

Under senare delen av 1700-talet började de franska titlarna också användas till yrkeskvinnor. Om ”madam” eller ”mamsell” skulle användas berodde nu inte på om kvinnan i verkligheten var gift eller inte, utan vad hennes yrke gav för uppfattning om hennes civila status. En kvinna i ett ”manligt” yrke var sålunda ”madam” medan en kvinna i ett ”kvinnligt” yrke tilltalades ”mamsell”. Uppfattningen vilade på vad som sågs som lämpliga yrken i olika sociala situationer. Ett ”manligt” yrke förutsatte att kvinnan var gift eller änka och utövade sin mans yrke för att han var bortrest, sjuk eller död – även om det i verkligheten inte fanns och aldrig funnits någon äkta man. Exempel kan vara de roddarmadamer som fanns i t.ex. Stockholm, eller mursäckor (hantlangare till murare) som också kallades ”madam” eller, vanligast av alla, ”torgmadamer”, kvinnor som sålde i stånd på torget. Ett praktexempel är madam Flod i Strindbergs *Hemsöborna* (1887) – som änka utövar hon ett manligt yrke (bonde) och använder sin mans namn, men kan naturligtvis inte (som sin döde man) tilltalas bara med efternamnet ”Flod” utan måste få något slags titel och eftersom hon var rik trots att hon tillhörde bönderna (som inte hade titlar) fick det bli ”madam”; ”fru” kunde inte ens i slutet på 1800-talet komma i fråga. Ett ”kvinnligt” yrke var å andra sidan ett yrke en respektabel borgerlig kvinna kunde utöva innan hon gifte sig. Hit räknades t.ex. sköterskor, guvernanter och lärarinnor, sällskapsdamer, brodöser, expeditör i finare affärer etc. Dessa kvinnor kunde vara hur gifta som helst, men om de arbetade utanför hemmet behandlades de i sitt yrke socialt som *ogifta* eftersom ingen borgerlig äkta man (officiellt) skulle tillåta att hustrun yrkesarbetade. Detta bruk har levt kvar in i vår

tid – t.ex. lärarinnor och servitriser kan fortfarande tilltalas ”fröken”, alldeles oavsett att de har en blänkande vigselring.

Trots ”fröken-reformen” var det en kategori kvinnor som behöll sina mamsell-titlar mycket länge, och det var husmamseller, alltså lite ”finare” hushållerskor eller rentav husfruar (chef för de kvinnliga inomhustjänarna i ett stort hus). Själva sinnebilderna av en husmamsell är skådespelerskorna Julia Caesar och Dagmar Ebbesen, som spelade sådana roller på film under framförallt 1930- och 40-talen.

Det fanns en kategori som aldrig tilltalades med civila, ”neutrala” titlar, och det var alla som tillhörde bondeståndet, allmogen. Detta gällde fram till efter första världskriget, och i en del fall ända fram till andra världskriget. Husbonden på en gård tilltalades med ”far” (oavsett att han kanske bara var 22 år och inte hade några barn) och hans hustru, husmodern, med ”mor”. Fanns det flera närvarande som hade samma anspråk på en sådan titel, kunde man lägga till gårdsnamnet: husbonden på Norrgården blev sålunda ”Norrgårdsfar” och hans hustru ”Norrgårdsmor”. Allmogens barn tilltalades med förnamn, ibland – precis som för deras föräldrar – med gårdsnamnet tillagt. Med ”gård” förstås inte bara en stor präktig bondgård utan även torp och backstugor.

Detta med ”far” och ”mor” återspeglas i folkräkningarna, där – till mångas förvåning – mannen i hushållet alltid skrivs som ”far” (och hustrun som ”mor”) trots att där inte finns några barn. I jämlikhetens namn är det dock här så att *alla* hushåll, oavsett status, redovisas på detta sätt.

Yrkestitlar

Yrkestitlar användes inte bara av den som verkligen hade yrket utan även av hans hustru. Överstens hustru var sålunda ”överstinna”, läkarens hustru ”doktorinna” (eller ”doktorska”) etc. Här gick man dock inte hur långt

ner som helst i ”graderna” – majoriska och kaptenska fungerade bra, men inte löjtnantska och definitivt inte sergeantska... Situationen var likartad på den civila sidan: borgmästaren och hans borgmästarinna, kommerserådet och hans kommerserådinna. Däremot tyckte man inte om konstruktioner med ”-maninna”, som t.ex. rådmaninna utan där fick det bli rådmansfru.

Vi har ett fåtal yrkesbeteckningar där den kvinnliga varianten inte betecknar en hustru; exempel kan vara skådespelerska, lärarinna, författarinna. Samt naturligtvis ett yrke där det bara finns en kvinnlig form: sjuksköterska.

En egenhet i Sverige var att kvinnan inte tog mannens namn när hon gifte sig – men då hon blev änka använde hon makens namn. Hennes titel skulle nu avspegla både hennes civila status (änka) lika väl som den döde makens yrke. I svenskan har vi möjlighet att bygga ut våra ord nästan utan gräns, och detta utnyttjades flitigt: sålunda kan man träffa på titeln ”*hammarsmedsältermansänkan*”. Kvinnan var alltså änka efter någon som inte bara var hammarsmed utan också var ålderman (”ordförande”) i hammarsmedernas skrå.

Bördstitlar

Det svenska frälset (senare adeln) hade från början inga ärvda titlar. Inte ens kungatiteln ärvdes förrän från 1544 (Västerås arvförening). Sveriges högsta ämbetsmän hade visserligen titlar som jarl och riksråd, men det var alltså inget som gick i arv – nästa generation fick själva göra sig förtjänta av dem. Den svenska adeln var därmed i allmänhet titellös. Adelstitlar var inget som särskilt intresserade Gustav Vasa, men sonen Erik hade en tysk prinsessa som mor (och hade därmed många tyska släktingar) och han fick också en väsentligt mer utåtblickande uppfostran. Han insåg att för att få ett hov som internationellt var något att räkna med måste titlar införas. Då Erik kröntes 1561, i en mycket påkostad ceremoni, ut-

nämndes också de första adelsmän som fick en titel menad att gå i arv. Eriks tre närmaste manliga släktingar utanför kungahuset dubbades till greve (ätterna Sture, Brahe och Tre Rosor); nio andra män upphöjdes till den något lägre titeln *friherre*. Övrig adel förblev titellös; de fick inte ens det tyska "tröstpriset" riddare ("ritter") eller motsvarande engelska titel (*baronet*, "Sir").

I princip (det finns undantag!) alla släkter som adlades innan 1809 har rätt att låta alla medlemmar av släkten använda huvudmannens titel, dvs. en yngre bror till huvudmannen är lika mycket greve som huvudmannen. År 1809 togs detta bort, och i släkter adlade efter detta år är det enbart huvudmannen (och hans hustru) som har rätt till titeln.

En egenhet när det gäller det svenska användandet av adelstitlar är att friherrarna i tilltal är baroner ("Vackert väder idag, herr baron Silfverschiöld!") medan de i skrift alltid är friherrarna – och deras hustrur är alltid friherrinnor. Orsaken är naturligtvis rent praktisk; "herr friherre" låter inte bra. Bara för att krångla till det ytterligare finns faktiskt en svensk baron, baroniet Adelsvärd.

En annan underlig situation är att ogifta högadliga kvinnor tilltalas med "fröken", men så fort de gifter sig har de (om de tillhör en släkt adlad innan 1809) rätt att använda faderns titel. Fröken Hamilton blir sålunda grevinnan Ekberg när hon gifter sig med rejält borgerliga herr Ekberg. Innan kvinnor bytte namn när de gifte sig blev det inte så märkligt, eftersom fröken Hamilton då blev grevinnan Hamilton, gift med herr Ekberg.

I Sverige finns alltså bara två adliga titlar, greve och friherre. Bland den s.k. ointroducerade adeln (dvs. de har inte officiellt registrerat sig på Riddarhuset) finns dock en påvlig markis (markisen Lagergren) och en fransk hertig (hertig d'Otrante). De kungliga hertigtitlarna är inte adliga, och används inte i tilltal.

Släkttitlar

Släkttitlar är inga egentliga titlar utan snarare en blandning av tilltal och benämningar.

De flesta av oss använder mor/mamma och far/pappa. Även mor-mor, morfar, farmor och farfar är allmänna över hela Sverige. Därefter blir det mindre generellt. Vanligt är dock att man kallar sina föräldrars syskons barn för kusiner. Sedan

spretar benämningarna rejält, beroende på landsända och social klass. I södra och mellersta Sverige används ofta syssling och brylling, med mindre skämtsamma benämningar på släktingar de flesta av oss inte har så stor kontakt med. I norra Sverige används istället ofta "-männing"-systemet: kusiners barn är sålunda tremänningar, nästa generation är fyrmänningar etc. Det norrländska systemet har många fördelar med sin stora exakthet.

I Sverige gör vi inte skillnad på en morbror och hans ingifta hustru – hon är moster precis som mors biologiska syster. I till exempel Danmark skiljer man dock på biologiskt släkt och ingifta – morbror är där sålunda gift med "tante" (och moster med "onkel").

Ingela Martenius

I samband med publiceringen av artikeln i Västanbladet nr 4 2018 nåddes vi av beskedet att Ingela avlidit, vi har fått tillstånd att publicera artikeln av Västanbladets dåvarande redaktör Per Clemensson.

Släktforska till havs

Dis-Väst och Göteborgsregionens Släktforskare fick på västkusten möjlighet att vara med på en dagstur till Fredrikshamn. Trevligt arrangemang i en för oss ovan miljö. En mängd intressanta föredrag i den sal där det fanns förfriskningar och ett par mindre rum där bland annat Eva von Brömsen visade DNA och där DIS-Väst berättade om vad vi kan erbjuda släktforskare. En väldigt god lunch serverades de som så önskade och samtalsämnen saknades inte vid borden. Efter en kort mellanlandning i Fredrikshamn vände båten åter mot Göteborg, en lika mäktig syn att anlöpa hamnen vid Stenaterminalen för alla deltagare.

Släktforskare blir brottsbekämpare

Vi släktforskare har länge agerat detektiver, vi har grävt i kyrkböcker och register, luskat i familjedokument och foton och annat för att hitta svaren på släktforskningsfrågor som har gäckat oss. Med DNA-släktforskningens intåg fick vi nya verktyg och nya möjligheter att söka svar på våra frågor och gåtor. Men inte trodde vi väl att vi också skulle kunna vara med och lösa brott.

I april/maj 2018 kablades nyheten ut om att den så kallade "Golden State Killer" i USA åkt fast med hjälp av släktforskare och DNA-släktforskningsregister. Golden State Killer opererade i Kalifornien 1976–1986 och beräknas vara ansvarig för tolv mord, mer än 50 våldtäkter och över 100 inbrott. Mördaren trodde nog att han hade klarat sig och att han aldrig skulle kunna ställas till svars för sina hemska brott, men sanningen kom ifatt honom när han var 72 år. Det som är extra hemskt är att han var en före detta polis, en person satt att försvara medborgarna.

Men hur kunde han åka fast med hjälp av släktforskning och DNA-släktforskare? Så här fungerar det. Alla vi som har testat vårt DNA har testat oss hos något av de stora DNA-testföretagen; Family Tree DNA, MyHeritage, Ancestry, 23andMe eller liknande. Testföretagen håller hårt på sekretessen och som testad hos något av dessa företagen behöver man inte oroa sig för att polisen ska kunna ta del av våra uppgifter. Däremot finns det tredjepartstjänster hos andra företag där man kan ladda upp sitt DNA-resultat och få gratis tillgång till verktyg som underlättar för oss DNA. Ett av dessa tredjepartsföretagen heter Gedmatch (www.gedmatch.com). Gedmatch är en så kallad öppen DNA-sajt där du kan jämföra dig med andra testade, inte bara personer vars DNA du matchar och som finns på din matchlista. Du

väljer själv om du vill ladda upp din rådata från ditt DNA-test dit. Om du gör det kan du jämföra dig med andra DNA-testade oavsett vilket företag som ni DNA-testat er hos. Men samtidigt godkänner du också att polisen får jämföra din DNA-profil med en eventuell misstänkt DNA som matchar dig.

Men hur kommer den misstänktes DNA in i Gedmatch? Polisen tar fram ett DNA från en brottsplats och analyserar den i ett labb som sedan laddar upp den misstänktes DNA-rådata till Gedmatch. Därefter tar erfarna DNA-släktforskare över och man söker efter kusiner, tre- och fyrmänningar till den misstänkte som finns hos Gedmatch. När man fått fram dessa personer börjar man att bygga dessa personers släkträd bakåt i tiden tills man hittar anfäder/anmördrar där släkterna går ihop. När man gjort det fortsätter man och bygger istället trädet framåt i tiden till den tiden då brottet/brotten inträffade, från det identifierade anparet. Man tar hjälp av födelse- och dödsregister, mantalsregister, sociala medier, tidningsarkiv och många andra källor som kan hjälpa till att lösa brottet. Man går igenom födda och döda och lägger till och utesluter personer och slutligen har man om man har tur en eller ett par personer som passar in på ålder, bostadsområde och annat. Därefter lämnar de professionella DNA-släktforskarna över ärendet till polisen som kan välja att DNA-testa den eller de personer som DNA-släktforskarna har kommit fram till kan vara förövarna. I fallet med Golden State Killer tog polisen ett DNA-prov från den misstänktes bils handtag och jämförde den med det tidigare DNA-testet som togs vid en av brottsplatserna. Det överensstämde helt och mördaren var äntligen fast.

Det här kanske låter enklare än vad det är, i verkligheten tar det

väldigt lång tid och är väldigt arbetskrävande. Fallet med Golden State Killer tog flera månader att lösa och många personer var involverade. Fallet med Golden State Killer var inte det första brottet som löstes men kanske det mest kända och det som fick upp ögonen för den här nya möjligheten för brottsbekämpning. Efter detta har flera andra mord och andra grova brott lösts och man har även kunnat återge identiteten till flera oidentifierade personer som hittats döda.

Gedmatch startades 2010 som ett verktyg för släktforskare. Grundarna är två privatpersoner som själva är släktforskare och som inte hade en tanke på vilken roll deras sajt skulle spela framöver. I början var de inte alls säkra på att de uppskattade den nya användningen av Gedmatch men då responsen från de flesta DNA-släktforskarna var positiva så tillåter de idag att polisen får använda deras register. De har dock ändrat i sina användarvillkor och påpekar klart och tydligt att man accepterar att kunna matchas för polisen och om man inte känner sig bekväm med det är det bara att radera sin profil där. Gedmatch har idag ca. en miljoner användare i sin databas, släktforskare och andra intresserade som har testat sitt DNA hos olika kommersiella DNA-testföretag.

CeCe Moore är kanske den mest framstående DNA-släktforskaren som hjälper polisen och hon använder DNA och släktforskning som enda verktyg. Hon har varit med i flera framträdande utredningar och kunnat hjälpa till att lösa många brott och ge svar till anhöriga och hjälpa till att skipa rättvisa. Hon började med DNA-släktforskning eget intresse och har sedan fortsatt att hjälpa andra att hitta sina familjer och rötter. Hon har hjälpt väldigt många adopterade och andra som inte vet något om sina familjer att få svar på vilka deras biologiska familjer

är. Och nu använder hon sin breda kunskap och långa erfarenhet till att hjälpa polisen. Hon menar att ju fler som testar sitt DNA, desto lättare blir det att lösa brott. Hon påpekar att vi släktforskare verkligen spelar en viktig roll i detta som "citizen scientists" – medborgarforskare. Om vi inte hade testat oss hade inte möjligheten getts att jobba på det här sättet. Hon tror att det här är framtiden och att det även kan förhindra en del brott. Man kanske tänker efter en extra gång med tanke på riskfyllt det numera är att åka fast. Det som jag har nämnt här är hur amerikanska polisen arbetar med brottsbekämpning med hjälp av DNA

och släktforskning. Men nu har även svenska polisen börjat undersöka möjligheterna att jobba på det här sättet. Personligen tror och hoppas jag att detta kommer att vara lika revolutionerande för den svenska polisen som för den i USA. Och vad behöver du tänka på som DNA-släktforskare? Om du har exporterat ditt DNA-resultat till Gedmatch ska du veta att du då kan komma att matchas med ett DNA från en förövare. Testföretaget Family Tree DNA tillåter numera också, som första DNA-testföretag, polisen att använda deras databas över testade personer för att söka efter gemensamma släktingar. Men som

testad inom Europa så deltar vi per automatik inte i den här sökningen. Om du däremot vill delta så loggar du in på ditt konto hos Family Tree DNA och väljer att delta i detta. Du hittar det under dina inställningar. Du måste alltså inte matchas mot brottslingar bara för att du DNA-testar sig, det väljer du själv hur du vill göra. Personligen så tycker jag att den här utvecklingen är fantastisk och om jag med mitt DNA-resultat kan hjälpa till att ta fast förövare av grova brott så är det fantastiskt.

Maria Brolin
www.generanor.se

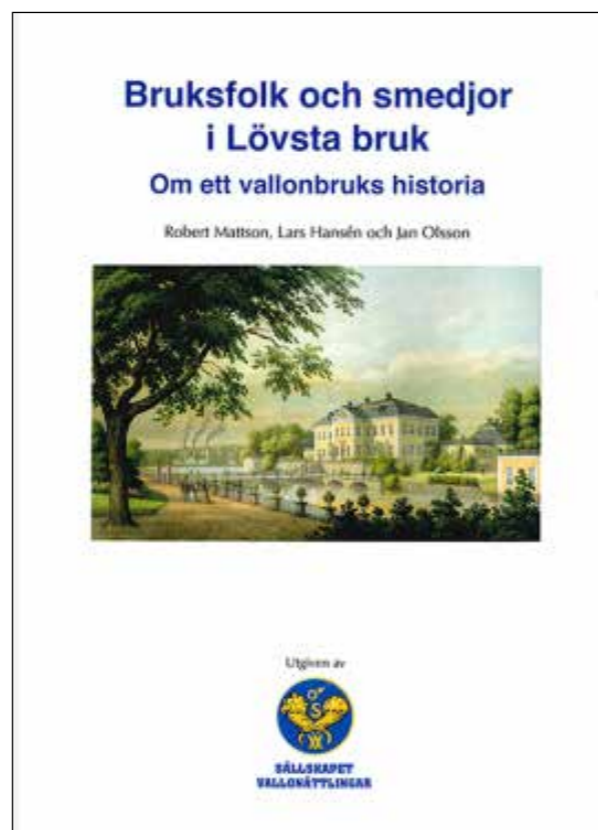
Nytt från bokhandeln hos Sveriges Släktforskarförbund

Bruksfolk och smedjor i Lövsta bruk

Om ett vallonbruks historia

I denna antologi, som Sällskapet Vallonättlingar producerat, får vi följa vallonbruket i Lövsta från starten till dess att hamrarna tystnade. Boken illustrerar, med namn på såväl anställda som ägare, hur brukslivet levdes både till vardag och till fest. Hur såg smedernas och smedhustrurnas liv ut? Vad hade en smältmästare för ekonomiska villkor under hans aktiva år? Vi får här också kunskap om hur vallonjärnet producerades och vilka vallonsmeder som var de första i brukets historia. Ett avsnitt redovisar hur lag och rätt kunde upprätthållas genom några nedslag i domböckernas torra verklighet. Ödesdigra historiska händelser som rysshärjningarna skildras ingående. Varför skedde de? Hur skedde de? Hur drabbade de? Texterna blandas med ett rikt urval av bilder av vilka många publiceras i tryck för första gången.

<https://www.rotterbokhandeln.se/categoryhtml?SHOW=new>
Pris 220 kr

På besök i Vadstena

En kylig novemberdag passade undertecknad på att besöka Landsarkivet i Vadstena. Ett besök i Linköping dagarna innan gjorde att resan inte blev allt för krånglig utan Östgötapendeln från Linköping och därefter buss från Motala gick smärtfritt. Landsarkivet ligger beläget vid Vätterns strand och det är lätt att tänka sig en och annan picknick i solskenet på med utsikt över vattnet. Landsarkivet som inrättades 1889 har en praktfull läsesal med målningar och annat spännande. Utställningen vid ingången hade flera olika föremål som var intressanta. Victor Örnberg 1839–1908 var dess förste chef. Han har gett namn åt ett pris som delas ut under släktforskar dagarna. Prissumman kommer ifrån den minnesfond som instiftades 1988 och många framstående släktforskare har förärats detta pris. Victor Örnberg redigerade och gav ut Svensk Slägtkalender under åren 1885–1888 och sedan Svenska Åttartal.

Många är de släktforskare som bläddrat i några av dessa böcker. Det bästa är att i förväg planera inför ett besök på Landsarkivet. Merparten av materialet är magasinerat så att gå in på <https://sok.riksarkivet.se/nad> och beställa fram materialet är att rekommendera. Att sedan få fram en meterhög domboksvolym som man försiktigt bläddrar igenom med de vita vantarna är en alldeles speciell känsla. Det hanns emellertid inte med denna gång utan jag botaniserade bland arkivförteckningar och passade på att se vilka databaser som fanns lokalt på datorerna. Det kan skilja sig åt, så bara det kan vara värt ett besök.

Jag hade lite information om slakten ifrån trakterna kring Växjö som jag ville följa upp så det blev några sidor lästa ur diverse bouppteckningar efter anfäderna från Småland. Nöden i mitten på

1800-talet drabbade även Småland i och med att det var svårt att få affärerna att gå ihop för dem som hade affärer, även om de hade mat på bordet så var det svårt att klara det ekonomiska. Nöden tar sig många skepnader vilket aktualiseras i "Svälten" av Magnus Västerbro. Läs och begrunda, det händer runt om i världen än idag. Men nu var det ju mina småländska anfäder jag studerade och det faktum att flera av dem var rusthållare blir det att ta sig upp till Stockholm och Krigsarkivet för att se om det finns något mer skrivet om dem. Mängden av arkivmaterial hos landets arkiv är intressant läsning. För 2016 redovisar Riksarkivet att de har 737 352 hyllmeter handlingar på papper och 3 475 hyllmeter militärt tryck

så det är bara att börja leta! Utöver Landsarkivet så hann jag även med att ta en promenad i omgivningen där Klosterkyrkan, Birgittaklostret är bara några av sevärdheterna.

I Vadstena fanns förr en hospitalbana som drogs av hästar, den användes för att transportera gods inom Vadstena Hospital. För den som tycker om tåg finns också Wadstena-Fogelsta Järnväg som invigdes 1874, numera är det en museijärnväg. Ett annat intressant inslag är möjligheten att sova i en tågagn istället för på ett hotellrum. Det är möjligt under sommaren i Vadstena så för den som vill uppleva något annorlunda är det väl värt att pröva.

Christina Claeson

Göteborgsbilder

I lokalen i Mölndal har vi samlat ihop lite vykort med Göteborgsmotiv. Passa på och bläddra i albumet när du besöker lokalen. Det finns många fina bilder att titta på.

Härligt, Härön, vilken sida!

Jag fick tips att gå in på <http://www.haronshistoria.se/> och läsa. Wow, säger jag bara. Det finns så mycket intressant information om den lilla ön med ungefär 20 personer som är fast bosatta på ön. Öarna, ska man kanske säga för det var två öar förr i tiden (Härön och Staffansholmen) För den som inte vet var Härön ligger så ligger den vid Kyrkesund på Tjörn. Ön har 120 bostäder och alla hus, inklusive de som rivits har dokumenterats. Det finns även en del filmmaterial som håller på att redigeras från VHS till ett modernare format. Utöver all information om husen så finns här regler för hur man spelar "Döden" ett stenkroketsspel, recept på äggost och annat trevligt: Vad sägs till exempel om information om medicinhistoria eller hur man bygger en fullskalig Doris, som är en båttyp. 120 bostäder blir en väldig massa information och här finns till exempel inskannade lagfarter och brandförsäkringar. Christer Mattiasson har gjort ett fantastiskt arbete med att sammanställa hemsidan.

Christina Claeson

FADDRAR

Disgenfadder
Christina Claeson
Göteborg Tel 031-15 95 38 (kv)
ch_claeson@hotmail.com

Hans Nyman
Sjömarken
Tel 033-25 40 75
hansnyman@telia.com

Tomas Johansson
Svenljunga
Tel 0325-136 31, 0705-42 43 28
tomasgh@live.se

Disgen för Linux
Roy Johansson
Götene
Tel 033-77 09 522, 0709-70 61 70
roykleva@gotinet.com

Vi hjälper till med bland annat frågor om konvertering till Disgen 2018, installation och licenshantering. Maila eller ring!

DISBYTOMBUD

Charlotte Börjesson
Tenorgatan 8, 421 38 Västra Frölunda
Tel 031-47 80 93
charlotte.borjesson@telia.com

Hans Vappula
Källhagsgatan 47 3A, 507 60 Borås
Tel 0702-62 51 16
hans.vappula@gmail.com

MIN SLÄKT FADDER

Kjell Croné
Göteborg
Tel 031-15 95 38 (kvällstid)
crone.kjell@gmail.com

Annelie Lindgren Kedehag
Bollebygd
Tel 0739-77 83 88 (kvällstid)
petared@gmail.com

HEDERSMEDLEMMAR

Bertil Magnusson, PARTILLE,
Björn Molin, VÄSTRA FRÖLUNDA
Ingrid Länestad, VÄSTRA FRÖLUNDA
Jan-Åke Thorsell, VÄSTRA FRÖLUNDA
Ulla-Britt Wallgren, KINNA
Kjell Weber, TORSLANDA
Charlotte Börjesson, VÄSTRA FRÖLUNDA
Kent Lundvall, UDDEVALLA
Eivor Strandefjord, KUNGSBACKA

MEDLEMSINFORMATION

Ordf.: Ylva Amberntsson
Persikogatan 126, 426 56 Västra Frölunda
Tel 031-29 01 86, ylvam55@gmail.com

V.Ordf.: Karin Nirvander
Askims Domarringsväg 210, 436 38 Askim
Tel 0705-28 49 93, k.nirvander@hotmail.se

Kassör: Ann Helen Lindström
Eklanda Bäck 3, 431 49 Mölndal
Tel 0707-79 68 50
ann-helen.lindstrom@hotmail.com

Sekr.: Martin Johnsson
Skealyckan 2, 439 65 Stråvalla
Tel 0340-65 00 96, martin@ekmi.se

Ledamöter
Kjell Croné
Odinsgatan 20 B, 411 03 Göteborg
Tel 031-15 95 38 (kvällstid)
crone.kjell@gmail.com

Christina Claeson
Odinsgatan 20 B 3 tr, 411 03 Göteborg,
Tel 031-15 95 38 (kvällstid)
ch_claeson@hotmail.com

Ing-Britt Olsson
Grevebergsgatan 11D, 426 56 Västra Frölunda
Tel 031-47 02 22, 0708-71 53 33
ingbritt.m.olsson@gmail.com

Aina Wallström
Louisa Ströms väg 6, 427 38 Billdal
aina@wennewall.se

Kristina Andersson
Kvibergsvägen 7, 531 97 Lidköping
Tel 0510-270 93, foreningar.kristina@gmail.com

Suppleant
Jonny Holm
Lilla Fridhemsgatan 2, 414 73 Göteborg
Tel 031-12 55 36, jodoff@gmail.com

Revisorer:
Margareta Lund
Sveagatan 41, 441 32 Alingsås
Tel 0322-63 73 57

Lena Sundberg
Beryllgatan 18, 426 52 Västra Frölunda
Tel 031-29 48 18

Revisorsuppleant
Lennart Larsson
Tel 031-93 33 70

Valberedningen
Einar Gustafsson
Tel 070-3302533

Charlotte Börjesson
Tel 031-47 80 93

Redaktionsråd
Christina Claeson
Odinsgatan 20 B 3 tr, 411 03 Göteborg
Tel 031-15 95 38

Medlemsregister och ansvarig utgivare
Disketten:
Ylva Amberntsson
Persikogatan 126, 426 56 Västra Frölunda

Webbansvarig:
Christina Claeson

Avsändare:
DIS-Väst
c/o Ylva Amberntsson
Persikogatan 126
426 56 Västra Frölunda

Medlemsmöte 25 maj på Mellby bygdegård med Svenska Fyrsällskapet

Mellby bygdegård ligger ca 1 mil sydväst om Lidköping via väg 44

Dagens program

Vi börjar kl: 12.00 med att Kristina Andersson berättar om bygdens historia.

12.30 Maria & Leif Elsby berättar om Svenska Fyrsällskapets verksamhet, västkustfyrrarnas framväxande under flera århundraden samt vad vi som släktforskare kan hitta i deras arkiv.

13.45 Fika

14.30 Lite om Disgen 2019

Anmäl ditt deltagande senast 21 maj på anmalan@dis-vast.o.se
För mer information om Mellby bygdegård och en bra karta, så ni hittar dit, gå in på deras hemsida <https://bygdegardarna.se/mellby/hitta-hit/>

Hjärtligt välkomna!
DIS-Väst